

11.5.2022

Lainsäädäntöneuvos Anne Ihanus

Valtioneuvoston asetus Rajavartiolaitoksen vaativasta virka-avusta poliisille

Yleistä

Valtioneuvoston asetuksen antaminen liittyy hallituksen esitykseen eduskunnalle laiksi Puolustusvoimien virka-avusta poliisille ja eräksi muiksi virka-apua koskeviksi laeiksi (HE 106/2021 vp, EV 45/2022 vp). Lait on vahvistettu 20.5.2022.

Rajavartiolain (578/2005) 77 a §:ssä säädettyjen edellytysten vallitessa poliisilla on oikeus saada Rajavartiolaitokselta virka-apua, joka sisältää poliisitehtävän suorittamiseen soveltuvaa rajaturvallisuustehtävien suorittamiseksi hyväksytyä Rajavartiolaitoksen aseistusta voimakkaampaa aseistusta (*vaativa virka-apu*). Tällainen aseistus on käytettävissä ainoastaan 77 a–77 c §:ssä tarkoitetussa vaativassa virka-avussa, jota voidaan saada erittäin poikkeuksellisissa tilanteissa suuren ihmismäärän henkeä tai terveyttä vakavasti vaarantavan, laissa yksilöidyn terrorismirikoksen sekä eräiden muiden niihin vaikutuksiltaan rinnastuvien rikosten estämiseksi tai keskeyttämiseksi, silloin kun sen on perusteltua olettaa olevan välttämätöntä.

Rajaturvallisuustehtävien suorittamiseksi hyväksytyllä aseistuksella tarkoitetaan rajavartiolain 84 §:n nojalla annetuissa asetuksissa Rajavartiolaitoksen voimankäyttöväliseksi hyväksytyä aseistusta. Rajavartiolaitoksen voimankäyttövälisestä säädetään rajavartiolaitoksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (651/2005) 61 §:ssä ja tarkemmin rajavartiolaitoksen menetelmistä kulkuneuvon pysäyttämisessä ja voimakeinojen käyttämisessä annetussa sisäministeriön asetuksessa (656/2005). Tällaista aseistusta voidaan käyttää voimassa olevan sääntelyn mukaisesti virka-apu- tai tukitehtävissä, joissa Rajavartiolaitos voi antaa poliisin käyttöön kalustoa, henkilöitä ja erityisasiantuntijapalveluja. Vaativan virka-avun sääntelyssä tarkoitettu aseistus on edellä mainittua rajaturvallisuustehtävien suorittamiseksi hyväksytyä aseistusta voimakkaampaa. Kyseessä on erityisesti Rajavartiolaitoksen sotilaallisen maanpuolustuksen tehtäviin varattu ja osoitettu, Puolustusvoimien hankkima aseistus.

Rajavartiolain 77 c §:ssä säädetään vaativaa virka-apua koskevasta päätöksenteosta. Pääsäännön mukaan valtioneuvosto päättää vaativasta virka-avusta. Jollei valtioneuvoston yleisistuntoa ole mahdollista saada riittävän nopeasti koolle, päätöksen tekee sisäministeriö. Pykälän 3 ja 4 momentin mukaan vaativan virka-avun antamisesta päättää kuitenkin laissa tarkemmin määritellyissä tilanteissa sisäministeriö ja kiiretapauksessa

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Sisäministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 26
00023 Valtioneuvosto

Kirkkokatu 12
Helsinki

0295 480 171
+358 295 480 171

09 160 44635
+358 9 160 44635

kirjaamo.sm@govsec.fi
www.intermin.fi

Rajavartiolaitoksen esikunta. Tällöin kyse on 3 momentin mukaan sellaisesta vaativan virka-avun aseistuksesta, jonka vaikutus on rajattavissa tarkasti yksilöityyn kohteeseen sivullisille ilmeistä vaaraa aiheuttamatta. Tällaisesta aseistuksesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Vaativan virka-avun lisäksi kyseistä, rajavartiolain 77 c §:n 3 momentissa tarkoitettua Rajavartiolaitoksen aseistusta voidaan käyttää myös tavanomaisissa virka-aputehtävissä esteen poistamiseksi voimakeinojen käyttöä koskevien säännösten puitteissa (rajavartiolain 77 i §).

Kaikessa aseellisessa virka-avussa lähtökohtana on se, että ei ole sallittua käyttää mitä tahansa Rajavartiolaitoksen aseistusta, vaan aseistuksen tulee aina soveltua nimenomaan virka-avun kohteena olevan poliisitehtävän suorittamiseen. Rajauksen johdosta virka-aputehtävissä käytettävien voimankäyttövälineiden ulkopuolelle jäävät sellaiset Rajavartiolaitoksen aseet, joita ei voida käyttää kyseessä olevassa tilanteessa ja tehtävässä rikkomatta poliisilaissa (871/2011) poliisin voimankäytölle säädettyjä rajoja ja periaatteita. Voimankäyttövälineen käytön vaikutusten ja seurausten niiden kohteena olevaan henkilöön ja erityisesti sivullisiin tulee olla riittävässä määrin ennakoitavissa ja kontrolloitavissa.

Rajavartiolain 77 e §:n 3 momentti sisältää säännöksen, joka edellyttää vaativaa virka-aputilannetta johtavalta poliisimieheltä perehtyneisyyttä Rajavartiolaitoksen voimankäyttövälineisiin ja niiden toimintatapoihin.

Poliisin toimivallasta Rajavartiolaitoksen avustuksella käyttää rajavartiolain 77 a §:n 1 momentissa tarkoitettua aseistusta säädetään poliisilain 2 luvun 17 §:n 4 momentissa. Toimivaltuutta voidaan käyttää rajavartiolain 77 a §:n 2 momentissa ja 77 b ja 77 i §:ssä tarkoitettussa virka-aputilanteessa silloin, kun virka-avun antamista koskeva päätös on tehty ja Rajavartiolaitoksen aseistuksen käyttöä virka-aputilanteessa koskevat 77 f §:ssä säädetty edellytykset sekä poliisilaissa voimankäytölle säädetty edellytykset ovat käsillä. Pykälässä käytetyllä termillä "Rajavartiolaitoksen avustuksella" viitataan siihen, että aseistusta konkreettisesti käyttävät Rajavartiolaitoksen virka-apuosastoon kuuluvat, Rajavartiolaitoksen sotilasvirassa palvelevat henkilöt, jotka ovat koulutettuja kyseisten aseiden käyttöön. Käyttö tapahtuu virka-aputilannetta johtavan poliisin johdolla ja ohjauksessa rajavartiolain 77 d–77 f §:ssä säädetyllä tavalla.

Yksityiskohtaiset perustelut

1 §. *Vaativaa virka-apua tukeva aseistus.* Pykälässä säädettäisiin tarkemmin rajavartiolain 77 c §:n 3 momentissa tarkoitettua vaativaa virka-apua tukevasta aseistuksesta, joka on poliisin voimankäyttövälineitä voimakkaampaa ja jonka vaikutus on rajattavissa tarkasti yksilöityyn kohteeseen sivullisille ilmeistä vaaraa aiheuttamatta. Lisäksi tällaisen aseistuksen on oltava rajavartiolain 77 a §:ssä edellytetyllä tavalla kyseisen poliisitehtävän suorittamiseksi soveltuva. Kyse on lähellä poliisin tavanomaista voimakeinovalikoimaa olevista sotilaallisista voimakeinoista. Pykälässä ehdotetaan, että tällaiseen aseistukseen kuuluisivat kranaattipistooli, kevyt kertasinko ja enintään 12,7 millimetrin kaliiperin konekivääri sekä niihin soveltuvat patruunat ja ammukset sekä käsikranaatti. Konekivääri ei kuulu Rajavartiolaitoksen rajaturvallisuustehtävien suorittamiseksi hyväksytyyn aseistukseen, minkä vuoksi vaativaa virka-apua tukevaan aseistukseen kuuluisi sekä kevyt konekivääri että enintään 12,7 millimetrin kaliiperin konekivääri.

Käytettävän aseistuksen tulee aina soveltua kyseisen poliisitehtävän suorittamiseen, eli sen käytön tulisi olla tarkoituksenmukaista ja perusteltavaa poliisitoimen suorittamiseksi. Tilannekohtainen soveltuvuusvaatimus pitää sisällään ajatuksen lievimmästä mahdollisesta tehokkaasta voimakeinojen käytöstä. Mikä tahansa sotilaallinen voimankäyttö ei tulisi

kyseeseen, vaan käytetyn voiman tulisi olla suhteessa tilanteen kiireellisyyteen ja vaarallisuuteen sekä erityisesti sivullisensuojaan. Vaativaa virka-apua tukevalla aseistuksella ei saa vaarantaa sivullisen henkeä, vaan voimankäyttö pitää pystyä rajaamaan tarkasti sen kohteeseen. Sääntelyllä ei lisätä tai laajenneta poliisin oikeutta voimakeinojen käyttöön siitä, miten se poliisilain perusteella määräytyy.

Poliisin voimankäyttövälineistä säädetään poliisista annetun valtioneuvoston asetuksen (1080/2013) 10 §:ssä. Sen mukaan poliisin voimankäyttövälineitä ovat henkilökohtaisena virka-aseena käytettävät lippaallisella tai itselataavalla kertatulella toimivat pistoolit ja revolverit niihin soveltuvine patruunoineen. Lisäksi poliisitoimintaa tukevia ampuma-aseita ovat haulikko, konepistooli, kivääri ja ampuma-aselain (1/1998) 6 §:n 2 momentin 12 kohdassa tarkoitettu muu ampuma-ase sekä kaasun tai muun lamaannuttavan aineen levittämiseen tarkoitettu ampuma-ase niihin soveltuvine patruunoineen. Lisäksi poliisin voimankäyttövälineitä ovat muut ominaisuuksiltaan ja asianmukaisesti käytettyinä vaikutuksiltaan ampuma-asetta lievemmat voimankäyttövälineet.

Vaativaa virka-apua koskevia säännöksiä valmisteltaessa pyrittiin tunnistamaan sellaisia poikkeuksellisen vaativia ja harvinaisia poliisitehtäviä, jossa poliisin omat voimavarat ja voimankäytön suorituskyky ovat rajallisia tehtävän hoitamiseksi. Tällaisena tehtävänä voidaan pitää muun muassa tilannetta, jossa raskaalla ajoneuvolla isketään väkijoukkoon. Poliisi voi käytössään olevilla voimankäyttövälineillä yrittää vaikuttaa suoraan ajoneuvon kuljettajaan. Rajavartiolaitoksen vaativaa virka-apua tukevalla aseistuksella raskaan ajoneuvon eteneminen voitaisiin ainakin tietyin reunaehdoin pysäyttää turvallisemmin ja kohdentamatta voimaa suoraan kuljettajaan.

Toisena esimerkkinä on tilanne, jossa panssaroidusta ajoneuvosta tai muutoin vahvasti suojatusta tuliasemasta kohdistettaisiin voimakkaiden sarjatuliaseiden tulitusta väkijoukkoon. Tilanteessa jouduttaisiin käyttämään Rajavartiolaitoksen aseistusta, kuten käsikranaatteja, kranaattipistoolia tai kevyttä sinkoa, jolla pystyttäisiin vaikuttamaan vahvasti suojattuihin sekä muutoin hankalasti vaikutettavissa oleviin tuliasemiin, jonka suojista ammutaan, ja siten saada vaarallinen toiminta lopetettua. Kyseessä voisi olla myös aluskaappaustilanne, jossa kaappaajien tarkoituksena on yhteentörmäyksellä toiseen alukseen aiheuttaa vakavaa vaaraa suurelle joukolle ihmisiä. Poliisilla ei ole omilla resursseillaan ja voimankäyttövälineillään riittävää suorituskykyä vaikuttaa kaapatun aluksen kulkuun. Rajavartiolaitokselta virka-apuna saatavalla aseistuksella pystyttäisiin vaikuttamaan aluksen ohjaus- tai navigointilaitteisiin, moottoriin tai voimansiirtoon tai aluksen rungon vedenpitävyyteen varsin etäältä ilman joutumista kaappaajilla mahdollisesti käytössään olevien aseiden vaikutuspiiriin.

Pykälään ehdotettu luettelo vaativaa virka-apua tukevasta aseistuksesta perustuu virka-apulain valmisteluvaiheessa yhteistyössä poliisin ja Rajavartiolaitoksen operatiivisten toimijoiden kanssa tunnistettuihin edellä selostettuihin vaativan virka-avun skenaarioihin, joiden estämiseksi tai keskeyttämiseksi kyseisen aseistuksen arvioidaan soveltuvan.

Pykälässä mainittujen aseiden vaikutus on mahdollista suunnata poliisin tavanomaista aseistusta voimakkaammista aseista tarkimmin ja ennakoitummin. Vaikka ampuma-aseiden tehokkaat maksimiampumaetäisyydet ovat pitkiä, tilanteessa voidaan pyrkiä käyttämään lyhintä tilanteen mahdollistamaa etäisyyttä. Aseita on tarkoitus käyttää tilanteissa, joissa on paikalla päivittäistoimintaa enemmän turvallisuusviranomaisia eristämässä alueita sivullisilta, valvomassa kohdealuetta ja tiedustelemassa kohdetta. Mainittujen aseiden, ampumatarvikkeiden ja kranaattien teho tunnetaan, ja niitä käyttävät vain niiden käyttöön koulutuksen saaneet Rajavartiolaitoksen sotilasvirassa palvelevat henkilöt. Kranaattipistoolin ammusten ja käsikranaattien sirpale- ja painevaikutusalue on avoimessa tilassa pääsääntöisesti tähytettävissä ja vaikutus ennakoitavissa. Aseisiin on

olemassa läpäisevyydeltään erilaisia ammuksia, ja käsikranaatteja on olemassa sekä sirpale- että painekäsikranaatteja. Näistä voidaan valita lievin tehokas ammus kohteen, ympäristön ja halutun vaikutuksen perusteella.

Asian valmistelu

Asetusluonnos on valmisteltu virka-apulain valmistelun yhteydessä laajapohjaisessa työryhmässä. Asetuksen viimeistely on tehty virkatyönä sisäministeriön rajavartio-osastolla yhteistyössä sisäministeriön poliisiosaston, Rajavartiolaitoksen esikunnan, Poliisihallituksen, puolustusministeriön ja pääesikunnan kanssa.

Asetusluonnoksesta ei pyydetty erikseen lausuntoja, sillä asetuserä sisältyi saman sisältöisenä sekä hallituksen esitykseen sen liitteenä että esitystä edeltäneeseen työryhmän mietintöön, joka oli laajalla lausuntokierroksella 6.11.2020–8.1.2021.

Voimaantulo, laintarkastus ja toimivalta

Lakimuutokset tulevat voimaan 15.6.2022, jolloin myös asetus ehdotetaan tulevaksi voimaan.

Asetusehdotus on tarkastettu oikeusministeriön laintarkastuksessa.

Rajavartiolaki (578/2005) 77 c § 3 momentti